

Till

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Ert diarienummer U2024/02591

Yttrande över Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Sammanfattning

Föräldraalliansen Sverige stödjer förslaget att införa nya yrkesprogram om 1 900 poäng som ett nödvändigt och efterlängtat alternativ för ungdomar som står långt från dagens gymnasieutbildningar. Förbundet betonar att denna satsning bör:

- vara kvalitativ, yrkesrelevant och anpassningsbar,
- innehålla tillräckliga inslag av kärnämnen,
- samt bidra till att stärka såväl individens som samhällets framtida kompetensförsörjning.

Ställningstaganden i korthet

Föräldraalliansen Sverige tillstyrker följande:

- Införandet av nya yrkesprogram på 1 900 poäng.
- Att dessa ska vara nationella program, riktade främst till obehöriga elever.
- Att särskilda skäl ska tillåta elever behöriga till andra program att välja dessa program.
- Arbetsplatsförlagt lärande (APL), gymnasialt yrkesutbildningsbevis, och möjligheten till lärlingsutbildning.
- Möjligheten att läsa vidare till 2 700/2 800-poängsprogram.
- Ett nytt individuellt förberedelseprogram (IMF) i stället för tidigare introduktionsprogram.
- Att yrkesprov införs och regleras nationellt.
- Att dokumentation efter yrkesprov och möjligheten till yrkesprov inom komvux införs.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker eller tillstyrker delvis:**

- **Benämningen** ”yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng” anses otydlig – tydligare namnförslag önskas.
- **Fördelningen av poäng:** Förbundet menar att 1 500 poäng yrkesämnen är för mycket och att kärnämnen (svenska, engelska, matematik, samhällskunskap) bör få större utrymme.
- **Behörighetskrav** till 1 900-poängsprogram: Förbundet vill att även elever som inte uppfyller kraven ska få möjlighet till utbildning.
- **Yrkesutbildningsbeviset** bör inte enbart baseras på yrkesämnena, utan även omfatta grundläggande kunskaper i kärnämnen och SO.

Övergripande synpunkter

Föräldraalliansen Sverige ser i huvudsak positivt på förslaget om att införa nya yrkesprogram omfattande 1 900 gymnasiepoäng som ett komplement till de befintliga nationella programmen. Förbundet välkomnar reformen som en viktig åtgärd för att erbjuda en inkluderande och mer flexibel gymnasieskola som tar hänsyn till elevers olika behov och förutsättningar.

Stärka vägarna till arbetslivet för fler elever

Föräldraalliansen betonar vikten av att alla ungdomar får en reell chans att etablera sig i arbetslivet, även de som inte uppfyller behörighetskraven till de längre yrkesprogrammen. Genom att skapa särskilda yrkesprogram med lägre trösklar – men fortfarande med tydlig struktur, kvalitet och arbetsmarknadsrelevans – ökar möjligheterna för dessa elever att lyckas med sin utbildning och få ett första steg in på arbetsmarknaden.

Samtidigt ser förbundet med oro på att alltför många ungdomar lämnar gymnasieskolan utan examen och står långt ifrån arbetslivet. Genom att erbjuda en tydlig yrkesinriktad väg som kan anpassas efter elevernas behov – till exempel genom lärlingsformer och förstärkt APL – ser man en chans att bryta denna negativa trend.

Svar på ett samhällsbehov av yrkeskompetens

Utredningens förslag adresserar även en växande utmaning i samhället: den omfattande bristen på gymnasial yrkeskompetens inom flera sektorer såsom bygg, vård, industri och transport. Föräldraalliansen anser att utbildningssystemet måste svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan, och ser de nya yrkesprogrammen som en konkret möjlighet att både möta detta behov och samtidigt stärka ungas framtidsutsikter.

Balans mellan yrkesförberedelse och allmänbildning

Samtidigt poängterar Föräldraalliansen vikten av att även dessa kortare yrkesprogram innehåller ett tillräckligt mått av undervisning i kärnämnen och samhällsorienterade ämnen. Det handlar om att rusta eleverna inte bara för ett första jobb, utan för ett hållbart arbetsliv och möjligheter till vidare

utbildning. Föräldraalliansen anser att alla elever, oavsett skolbakgrund, har rätt till en allsidig utbildning som stödjer deras personliga utveckling, delaktighet i samhället och framtida valfrihet.

En tydlig och särskiljande benämning

För att undvika förvirring och för att höja utbildningens status, föreslår förbundet att de nya programmen ges en tydlig och särskiljande benämning. Detta skulle underlätta förståelsen för elever, föräldrar, arbetsgivare och andra aktörer.

Yttrande

Yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

5.1.1 Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska införas i gymnasieskolan, i första hand för elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng. De nya yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.1.2 Yrkesprogrammen som omfattar 1 900 poäng ska vara nationellt utformade

De yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska beslutas nationellt och därmed vara nationella program.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.1.3 De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

De nya utbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget. De båda yrkesprogrammen bör lätt kunna skiljas åt genom att ha tydligt olika benämningar.

5.2.1 Yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng vänder sig till elever som inte är behöriga

Yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska i första hand vara till för elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.2.2 Elever som är behöriga till ett program ska kunna gå ett 1 900-poängsprogram om särskilda skäl finns

Elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om det finns särskilda skäl.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.3.1 De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 poäng varav 1 500 poäng ska vara yrkesämnen

De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 poäng. Minst 1 500 av dessa poäng ska utgöras av yrkesämnen.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget. Den speciella grupp av elever som utbildningen vänder sig mot har ett större behov av färdigheter i kärnämnen.

5.3.2 Svenska, engelska, matematik och ett samhällsorienterande ämne ska omfatta 200 poäng

Utbildningen ska omfatta 200 poäng i svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik och ett nytt ämne samhälls- och arbetslivskunskap. Undervisningen ska anpassas efter yrkets krav.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget. Även de elever som väljer detta yrkesprogram bör omfattas av fler samhällsorienterade ämnen.

5.3.3 Individuellt val ska ingå med 100 poäng

Det individuella valet ska omfatta 100 gymnasiepoäng och ska kunna användas för att komplettera utbildningen med t.ex. ytterligare yrkeskurser eller andra kurser utifrån elevens behov och intressen.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.3.4 Arbetsplatsförlagt lärande (APL) ska ingå med 15 veckor

Arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med minst 15 veckor i utbildningen.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.3.5 Ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete om 100 poäng ska ingå

Utbildningen ska avslutas med ett gymnasiearbete eller ett yrkesprov som omfattar 100 gymnasiepoäng.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget. Förbundet förordar dock yrkesprovet före gymnasiearbetet.

5.3.6 Yrkesutbildningsmål ska beskriva målen för 1 900-poängsprogrammen

För varje yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska det finnas yrkesutbildningsmål som innehåller mål för programmet.

Yrkesutbildningsmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och styra både innehållet i undervisningen och utformningen av yrkesprovet eller gymnasiearbetet. De ska även kunna kopplas till programmets inriktningar och yrkesutgångar. Yrkesprogram på 1 900 poäng ska ses som yrkesförberedande, medan de längre programmen på 2 700 eller 2 800 poäng också ska förbereda för vidare studier.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.4.1 De nya yrkesprogrammen ska vara 3-åriga

De nya yrkesprogrammen ska i normalfallet genomföras på tre år. Det ska vara möjligt att slutföra programmen på kortare tid eller att bedriva dem under längre tid beroende på elevens behov och förutsättningar.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.4.2 Utbildningen ska bedrivas som heltidsstudier

Utbildningen på de nya yrkesprogrammen ska bedrivas som heltidsstudier.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.5.1 Lärlingsutbildning

De nya 1 900-poängsprogrammen ska kunna erbjudas i form av gymnasial lärlingsutbildning.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.5.2 Utökat program

En elev på ett 1 900-poängsprogram ska, utan särskilt beslut, ha rätt att som utökat program läsa den andra 50-poängs-nivån i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska respektive matematik. I övrigt ska samma regler gälla om utökat program som gäller i dag.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.5.3 Möjligheten att göra avvikelser

Det ska vara möjligt att göra avvikelser från yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng i form av särskild variant, riksrekryterande utbildning, riksidrottsgymnasium (RIG) och nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU). En särskild variant av ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska rymmas inom yrkesutbildningsmålet för programmet.

Det ska även vara möjligt för en huvudman att ansöka om riksrekryterande utbildningar med egna yrkesutbildningsmål för utbildningar som omfattar 1 900 poäng.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.6.1 Huvudmän ska dimensionera för att alla behöriga elever ska kunna få en plats

När en kommun, region eller enskild huvudman bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas på nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng och antalet platser på utbildningarna ska den ta hänsyn till

- 1. ungdomarnas efterfrågan, och*
- 2. arbetsmarknadens behov.*

Erbjudandet om yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska omfatta ett allsidigt urval av sådana yrkesprogram och inriktningar på dessa program.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.7.1 Gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram

Ett yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska leda till ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.7.2 Kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska huvudsakligen omfatta yrkesämnena

För att få ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska eleven ha godkända betyg i minst 1 500 poäng inom yrkesämnena samt ha fullföljt utbildningen i övrigt.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker delvis** förslaget. I yrkesutbildningsbeviset bör också ingå grundläggande färdigheter i kärnämnen och samhällsorienterande ämnen.

5.8.1 Yrkesutbildningsbevis ska kunna utfärdas även inom komvux

Det ska vara möjligt att få ut ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis även för en yrkesutbildning som omfattar 1 900 gymnasiepoäng inom kommunal vuxenutbildning.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

5.9.1 Benämningen på utbildningen ska tydliggöras

Benämningen "yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng" ska användas för att särskilja utbildningarna från de nationella yrkesprogrammen som omfattar minst 2 500 poäng och leder till gymnasieexamen.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget. De båda yrkesprogrammen bör lätt kunna skiljas åt genom att ha tydligt olika benämningar.

Förändringar på introduktionsprogram

6.1 Yrkesintroduktion och individuellt alternativ avskaffas

Yrkesintroduktion och individuellt alternativ ska avskaffas.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

6.2.1 Individuellt förberedelseprogram ska förbereda för fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden

Individuellt förberedelseprogram (IMF) ska införas och vara till för ungdomar som behöver förbereda sig för vidare utbildning eller för arbetsmarknaden.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

6.2.2 Rätt att tas emot på IMF för ungdomar som saknar behörighet till nationellt program

Ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska ha rätt att tas emot på individuellt förberedelseprogram.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

6.2.3 Elever ska erbjudas yrkesämnen på IMF

Elever ska erbjudas yrkesämnen på individuellt förberedelseprogram.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

6.3.1 Ökade möjligheter till yrkesämnen på språkintröduktion

Nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

6.4.1 Programinriktat val ska vara sökbart och utformat i förväg

En huvudman ska erbjuda programinriktat val sökbart och utformat i förväg.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Nya och ändrade behörighetskrav

7.1 Behörighetskrav till 1 900-poängsprogram

Minimikravet för behörighet till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska vara godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik.

Föräldraalliansen Sverige **avstyrker** förslaget. Förbundet menar att det är väsentligt att de elever som inte uppfyller behörighetskraven erbjuds en chans till utbildning. Vi föreslår också utbildningen i kärnämnen och samhällsorienterande ämnen ska vara mer omfattande än de är i utredningens förslag.

7.2 Höjda behörighetskrav till yrkesprogram om 2 700/2 800 poäng

Behörighetskraven till yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 poäng ska höjas från åtta till tolv godkända betyg.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker delvis** förslaget men menar att det inte borde gälla samtliga yrkesprogram.

7.3 Vägar från 1 900- till 2 700/2 800-poängsprogram

Elever på ett 1 900-poängsprogram ska kunna läsa in behörighet till ett yrkesprogram på 2 700/2 800 poäng.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

7.4 Ändrade regler för programinriktat val

Behörighetskraven för att tas emot på programinriktat val ska höjas. Programmet ska dessutom bara få erbjudas som sökbart alternativ.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Yrkesprov

10.2.1 Yrkesprov ska införas på yrkesprogram

Yrkesprov ska införas i gymnasieskolan och på nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

10.2.2 Innehåll och omfattning av yrkesprov

Yrkesprovets innehåll och omfattning ska fastställas nationellt i samverkan med branscher.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

10.2.3 Genomförande, bedömning och betygsättning

Genomförandet, bedömningen och betygsättningen av yrkesprov ska regleras nationellt.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

10.2.4 Dokumentation efter avklarad utbildning

Elever som genomfört yrkesprov ska få dokumentation som visar resultatet.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

10.2.5 Skolverket ansvarar för fastställande av yrkesprov

Skolverket ska fastställa yrkesprov i nära samarbete med branscherna.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

10.3.1 Yrkesprov i komvux

Yrkesprov ska vara möjliga att genomföra även inom kommunal vuxenutbildning.

Föräldraalliansen Sverige **tillstyrker** förslaget.

Stockholm 2025-05-22

Gabriella Mattsson
Ordförande

Svaret har beretts av Peter Hallin.

Föräldraalliansen Sverige är en nationell intresseorganisation för föräldrar och föräldrasammanslutningar och utgör ett samarbetsorgan för dessa.

Förbundets övergripande ändamål är att ur ett föräldraperspektiv verka för en utveckling av samhället som främjar varje barns allsidiga utveckling, lärande och hälsa.

Förbundet är partipolitiskt, fackligt och religiöst obundet.